

Tiêu chí đánh giá giảng viên

Nguyễn Thị Tuyết*

Đại học Quốc gia Hà Nội, 144 Xuân Thủy, Cầu Giấy, Hà Nội, Việt Nam

Nhận ngày 22 tháng 7 năm 2008

Tóm tắt. Đánh giá toàn diện và chính xác năng lực của giảng viên là một trong những yếu tố quan trọng khuyến khích sự phấn đấu vươn lên của giảng viên, góp phần nâng cao chất lượng đào tạo trong giáo dục đại học. Tuy nhiên, trong thực tế việc đánh giá giảng viên hàng năm ở các trường đại học Việt Nam còn mang tính hình thức, thiếu khách quan và đôi khi không chính xác. Để có thêm công cụ giúp các nhà quản lý tham khảo khi đánh giá giảng viên, bài viết này xin đề xuất tiêu chí để đánh giá giảng viên trong ba lĩnh vực: giảng dạy, nghiên cứu khoa học và phục vụ xã hội trên cơ sở tham khảo các tiêu chí đánh giá giảng viên ở một số nước phát triển trên thế giới.

1. Đặt vấn đề

Đánh giá năng lực của giảng viên (sau đây gọi là đánh giá giảng viên) luôn là chủ đề được nhiều người quan tâm trong thời gian vừa qua và nó đặc biệt được bàn luận sôi nổi trong nhiều diễn đàn khoa học ở nước ta trong thời gian gần đây, khi mà vấn đề nâng cao chất lượng đào tạo giáo dục đại học rất được quan tâm nhằm đáp ứng nhu cầu hội nhập quốc tế. Đánh giá giảng viên là công việc được tiến hành thường xuyên ở các trường đại học Việt Nam. Tuy nhiên, trong thực tế việc đánh giá giảng viên hiện nay của chúng ta được cho là hình thức, thiếu khách quan và đôi khi chưa chính xác [1]. Do vậy, trong một chừng mực nào đó đánh giá giảng viên đã không mang lại nhiều tác dụng mà đôi khi nó còn kìm hãm sự phấn đấu vươn lên của đội ngũ giảng viên. Sự thiếu chính xác

và khách quan của việc đánh giá thể hiện ở việc chưa có một bộ chuẩn để đánh giá và đồng thời đi kèm với nó là các tiêu chí cũng như bộ công cụ để đánh giá chất lượng công việc của mỗi giảng viên. Vì thế, việc cần có bộ chuẩn của giảng viên cũng như các tiêu chí đánh giá giảng viên là vấn đề rất quan trọng hiện nay.

Bài viết này xin đưa ra một tiêu chí để đánh giá hoạt động giáo dục toàn diện của giảng viên trên cơ sở tham khảo các tiêu chí đánh giá giảng viên của một số trường đại học ở Mỹ, Úc, Canada [2-4] trong thời gian vừa qua.

2. Các tiêu chí đánh giá giảng viên

Một trong những luận điểm quan trọng nhất của việc đánh giá chất lượng giáo dục đại học nói chung và đánh giá giảng viên nói riêng đó là đánh giá như thế nào? Có những cơ sở khoa học gì để đánh giá? Những

* ĐT: 84-4-7547846

E-mail: nttuyet@vnu.edu.vn

phương pháp và công cụ gì có thể dùng để đánh giá? Điều này có ý nghĩa cực kỳ quan trọng bởi chỉ khi chúng ta có những tiêu chí đánh giá dựa trên những công cụ được thiết kế khoa học cùng với các phương pháp đánh giá phù hợp thì khi đó đánh giá mới có vai trò đúng nghĩa của nó.

Nhiều học giả cho rằng, đánh giá hoạt động của một thành viên trong mỗi tổ chức phải dựa trên việc xem xét việc thực hiện các trách nhiệm cũng như thành quả lao động của thành viên đó ở tất cả mọi mặt.

Theo kết quả của nhiều cuộc điều tra nghiên cứu, trường đại học, nhất là các đại học nghiên cứu là nơi giao thoa của ba chức năng: đào tạo, nghiên cứu khoa học và phục vụ xã hội (Education - Research - Service). Theo đó, các thành viên trong mỗi nhà trường đại học, sau đây gọi chung là giảng viên sẽ được đánh giá dựa vào sự đóng góp của họ trong lĩnh vực giảng dạy, nghiên cứu khoa học, và phục vụ xã hội.

Kết quả đánh giá giảng viên về giảng dạy, nghiên cứu khoa học, và hoạt động phục vụ xã hội là những cơ sở để các nhà quản lý đánh giá năng lực toàn diện của một giảng viên và đó cũng là cơ sở để đề bạt, điều chỉnh lương hay phong học hàm. Theo kinh nghiệm của các trường đại học trên thế giới, kết quả đánh giá về giảng dạy và nghiên cứu khoa học thường được đánh giá bởi trọng số cao hơn so với hoạt động phục vụ xã hội.

Dưới đây, sẽ mô tả chi tiết các tiêu chí dùng để đánh giá giảng viên qua ba lĩnh vực như đã được đề cập ở trên

2.1. Lĩnh vực thứ nhất: Giảng dạy

Một trong những chức năng rất quan trọng của trường đại học là truyền đạt kiến thức. Chức năng này không thể đánh giá tách

rời với chức năng nghiên cứu khoa học. Một giảng viên giỏi phải là người biết kích thích tính tò mò học hỏi của sinh viên bằng cách hướng sinh viên đến những phát hiện nghiên cứu mới nhất và những tranh luận thuộc về chuyên ngành của họ. Muốn giảng dạy có hiệu quả thì cần phải kết hợp với hoạt động nghiên cứu khoa học. Không thể có một giảng viên tốt mà lại không hề tham gia nghiên cứu khoa học. Một giảng viên giỏi không chỉ truyền thụ kiến thức mà đồng thời còn giúp sinh viên phát triển những kỹ năng phát hiện vấn đề và kỹ năng phân tích và qua đó họ có thể phát triển suy nghĩ của riêng mình. Do đó, để đánh giá đầy đủ năng lực của giảng viên trong lĩnh vực giảng dạy cần có những tiêu chí đánh giá bao quát toàn bộ những yêu cầu về hoạt động giảng dạy đối với mỗi giảng viên. Các tiêu chí đó là:

Năng lực 1: Thành tích trong giảng dạy

Tiêu chí 1: Những ấn phẩm về giáo dục như phản biện các bài báo của đồng nghiệp, tham gia viết sách, xây dựng bài giảng qua các băng Video, đĩa CD.

Tiêu chí 2: Trình bày báo cáo về lĩnh vực giáo dục: Trình bày báo cáo tại các hội nghị quốc tế, báo cáo viên cho các hội nghị.

Tiêu chí 3: Số các giải thưởng về giáo dục được nhận, kể cả trong và ngoài nước.

Năng lực 2: Số lượng và chất lượng giảng dạy

Tiêu chí 1: Luôn có những sáng kiến đổi mới trong giảng dạy thể hiện ở việc áp dụng các kỹ năng giảng dạy mới, sử dụng các phương pháp kiểm tra đánh giá mới phù hợp với trình độ của sinh viên. Tham gia tích cực vào các chương trình bồi dưỡng phát triển chuyên môn, tham gia giảng dạy hệ sau đại học, tham gia hướng dẫn luận văn, luận án cho học viên cao học, nghiên cứu sinh.

Tiêu chí 2: Tham gia vào việc xây dựng, phát triển các chương trình đào tạo, có ý thức

tìm kiếm sự hỗ trợ từ các chuyên gia để không ngừng nâng cao trình độ giảng dạy.

Tiêu chí 3: Tham gia vào việc đánh giá sinh viên, đặc biệt là việc tham gia vào các hội đồng chấm khóa luận, luận văn hoặc luận án.

Năng lực 3: Hiệu quả trong giảng dạy

Tiêu chí 1: Thiết kế và trình bày bài giảng phù hợp với trình độ kiến thức của sinh viên cho mỗi môn học.

Tiêu chí 2: Cung cấp cho sinh viên kiến thức mới, cập nhật. Tạo điều kiện, giúp sinh viên phát triển tính sáng tạo, tư duy phê phán, khả năng độc lập nghiên cứu và giải quyết vấn đề.

Tiêu chí 3: Tham gia tích cực vào các hoạt động liên quan đến giảng dạy như tư vấn cho sinh viên trong việc lựa chọn môn học phù hợp, giúp sinh viên xây dựng cho mình mục tiêu, kế hoạch học tập phù hợp.

Tiêu chí 4: Có khả năng giảng dạy được nhiều môn học ở các mức độ khác nhau.

Năng lực 4: Tham gia vào đánh giá và phát triển chương trình đào tạo, tài liệu học tập

Tiêu chí 1: Đánh giá và phát triển chương trình đào tạo, chẳng hạn như đánh giá các môn học, phát triển và đổi mới nội dung các bài thực tập, thực hành bao gồm cả việc tham gia vào việc điều chỉnh nội dung môn học cho cập nhật.

Tiêu chí 2: Đánh giá và phát triển học liệu phục vụ cho giảng dạy, chẳng hạn như các công cụ dùng cho giảng dạy, tài liệu hướng dẫn học tập, hướng dẫn làm việc theo nhóm, đào tạo từ xa, sử dụng các công cụ hỗ trợ của máy tính trong giảng dạy, có đầy đủ các tài liệu học tập bắt buộc.

Tiêu chí 3: Tự đào tạo, bồi dưỡng nâng cao trình độ chuyên môn nghiệp vụ, như kỹ năng trình bày, kỹ năng thuyết trình, kỹ năng sử dụng các phần mềm phục vụ cho giảng dạy...

2.2. Lĩnh vực thứ hai: Nghiên cứu khoa học

Nghiên cứu khoa học được quan niệm là một chức năng đặc trưng của giáo dục đại học. Với chức năng này, các trường đại học không chỉ là trung tâm đào tạo mà đã thực sự trở thành trung tâm nghiên cứu khoa học, sản xuất, sử dụng, phân phối, xuất khẩu tri thức và chuyển giao công nghệ mới hiện đại. Do đó, để phù hợp với chức năng này, yêu cầu người giảng viên phải tham gia các hoạt động nghiên cứu khoa học và hoạt động này cần được đánh giá.

Có rất nhiều cách để đánh giá năng lực nghiên cứu khoa học cũng như các hoạt động sáng tạo của giảng viên. Tuy nhiên, một số chỉ báo dưới đây có thể dùng để đánh giá chất lượng hoạt động nghiên cứu khoa học của giảng viên các trường đại học.

Năng lực 1: Các công trình nghiên cứu khoa học được công bố

Tiêu chí 1: Số lượng và chất lượng các ấn phẩm được xuất bản trong các tạp chí khoa học (đặc biệt là danh tiếng của các tạp chí) hoặc các hội nghị khoa học ở trong và ngoài nước liên quan đến các công trình nghiên cứu.

Tiêu chí 2: Việc phát triển và tìm tòi các kỹ năng và quy trình nghiên cứu mới.

Tiêu chí 3: Kết quả nghiên cứu được áp dụng vào thực tiễn, vào giảng dạy (những nội dung nghiên cứu được áp dụng như là những ý tưởng mới hoặc những sáng kiến quan trọng cho công việc).

Năng lực 2: Số lượng sách và tài liệu tham khảo được xuất bản/sử dụng

Tiêu chí 1: Sách và các công trình nghiên cứu chuyên khảo.

Tiêu chí 2: Số lượng các chương viết trong sách và hoặc đánh giá về các bài báo.

Tiêu chí 3: Báo cáo về hoạt các hoạt động học thuật/kỹ năng nghiên cứu.

Năng lực 3: Tham gia vào các hoạt động nghiên cứu khoa học

Tiêu chí 1: Số lượng các đề tài, dự án, các công trình nghiên cứu khoa học tham gia.

Tiêu chí 2: Vai trò làm chủ nhiệm các đề tài/dự án nghiên cứu khoa học.

Tiêu chí 3: Hướng dẫn, bồi dưỡng các nhà khoa học trẻ.

Năng lực 4: Tham gia các hội nghị/hội thảo

Tiêu chí 1: Tham gia với vai trò là người thuyết trình cho các hội nghị/hội thảo trong và ngoài nước.

Tiêu chí 2: Tham gia giảng dạy và nghiên cứu khoa học với các trường đại học trong nước và nước ngoài.

Tiêu chí 3: Các giải thưởng về khoa học.

2.3. Lĩnh vực thứ ba: Phục vụ xã hội/cộng đồng

Phục vụ xã hội là một lĩnh vực mà hầu như chưa được quan tâm tới khi đánh giá giảng viên ở nước ta trong thời gian qua. Ở hầu hết các nước phát triển, việc tham gia vào các hoạt động phục vụ xã hội như là việc tham gia vào các tổ chức chính quyền và đoàn thể đã được quan tâm khi các trường đại học đánh giá giảng viên. Chất lượng tham gia vào các hoạt động này của giảng viên được xem xét và đánh giá cùng với lĩnh vực giảng dạy và nghiên cứu khoa học. Đánh giá chất lượng công việc của giảng viên trong lĩnh vực này không hề đơn giản bởi nó phụ thuộc vào nhiều yếu tố và không phải lúc nào cũng có thể phân định rõ vai trò của từng cá nhân. Do đó, một điều cần lưu ý là, khi đánh giá tổng hợp về những đóng góp của giảng viên trong lĩnh vực phục vụ xã hội/cộng đồng, đặc biệt nên nhấn mạnh đến hiệu quả

của cá nhân hơn là phạm vi tham gia của họ [5]. Các tiêu chí được mô tả dưới đây có thể là những căn cứ giúp chúng ta đánh giá được đóng góp của bản thân mỗi giảng viên trong lĩnh vực này.

Năng lực 1: Tham gia đóng góp để phát triển nhà trường và cộng đồng

Tiêu chí 1: Tham gia vào các các hoạt động của các tổ chức chính quyền, đoàn thể ở các cấp độ khác nhau trong nhà trường/xã hội.

Tiêu chí 2: Tham gia vào việc truyền thụ kiến thức khoa học cho cộng đồng thông qua trả lời các bài phỏng vấn, các bài báo trên phương tiện thông tin truyền thông.

Tiêu chí 3: Tham gia đóng góp các chương trình giáo dục đặc biệt cho cộng đồng thông quan việc làm tư vấn/cố vấn cho một số hội đồng khoa học/học thuật.

Năng lực 2: Tham gia vào các Hội đồng chuyên môn

Tiêu chí 1: Tham gia vào Hội đồng xem xét, lựa chọn xét duyệt giải thưởng.

Tiêu chí 2: Tham gia vào việc tổ chức hội nghị, hội thảo.

Tiêu chí 3: Tham gia vào Hội đồng thẩm định/biên tập các bài báo cho các tạp chí khoa học/hội nghị, hội thảo/đề cương cho các đề tài dự án tài trợ.

Năng lực 3: Phục vụ xã hội/cộng đồng

Tiêu chí 1: Đầu tư thời gian/trí tuệ cho các hoạt động của các tổ chức xã hội ở các địa phương.

Tiêu chí 2: Giúp đỡ các nhà khoa học của các địa phương thực hiện các đề tài, dự án và hướng dẫn các nhà khoa học trẻ của các địa phương tiếp cận với những thành tựu về giáo dục và khoa học mới.

Tiêu chí 3: Tham gia vào các hoạt động từ thiện.

3. Kết luận

Nói tóm lại, đánh giá giảng viên là một công việc hoàn toàn không đơn giản, tuy nhiên để công việc này có ý nghĩa cho việc thúc đẩy sự phấn đấu vươn lên của mỗi giảng viên thì việc mỗi nhà trường đại học căn cứ vào sứ mạng, nhiệm vụ cụ thể của trường mình để thiết kế, xây dựng một hệ thống các tiêu chí liên quan đánh giá toàn diện các hoạt động của giảng viên là một vấn đề rất quan trọng và cần làm ngay. Tuy nhiên, bên cạnh các tiêu chí đánh giá thì việc lựa chọn các nguồn đánh giá và các công cụ đánh giá thích hợp cũng là một nội dung không kém phần quan trọng mà các nhà quản lý ở các trường đại học cũng cần quan tâm.

Tài liệu tham khảo

- [1] Nguyễn Đức Chính, Nguyễn Phương Nga, *Nghiên cứu xây dựng các tiêu chí đánh giá hoạt động giảng dạy đại học và nghiên cứu khoa học của giảng viên trong Đại học Quốc gia Hà Nội*, Báo cáo nghiệm thu Đề tài trọng điểm cấp Đại học Quốc gia Hà Nội, 2006.
- [2] M. Baldrige, *Education Criteria for Performance Excellence*, Milwaukee, WI: American Society for Quality, 2000.
- [3] The Faculty of Science, *Criteria for Merit Increments, Tenure and Promotion*, University of Alberta, Canada, October 2006.
- [4] Faculty Evaluation Committee, *The Faculty Agreement*, University of Alberta, Canada, 2006.
- [5] ICS Staff Evaluation Criteria, <http://ics.at.ufl.edu/evaluations.html>, 2006.

Criteria for performance of staff

Nguyen Thi Tuyet

Vietnam National University, Hanoi, 144 Xuan Thuy, Cau Giay, Hanoi, Vietnam

An overall and accurate evaluation of lecturer's capacity is an important factor promoting lecturer's self-development, helping to improve the quality of university teaching. However, in Vietnam, annual evaluation of lecturer's capacity is considered formalism, non-objective and sometimes inaccurate. As an additional tool to assist management consultants in evaluating lecturers, this article presents criteria for evaluating lecturers in three aspects: teaching, scientific research and social contribution based on lecturer evaluation criteria applied in developed countries around the world.